

I-II levels of accreditation aimed at creating a cognitive interest in teaching science during research activities are identified in the article. Are determined organizational and methodological conditions which promote the formation and development of students' research activities, the importance of this activity during complex training of specialist, who is able to the professional growth and self-development and ready to research activities in different fields of knowledge.

Key words: research activities, creation and development of scientific and educational activities of students.

Стаття надійшла до редакції 15.01.2014 р.

Прийнято до друку 28.03.2014 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Караман О. Л.

УДК 318.011

Л. І. Сінченко, В. М. Антонова

ВИКОРИСТАННЯ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ

Сучасний період розвитку суспільства в нашій незалежній Україні відкриває широкі можливості для оновлення змісту освіти, кінцевим результатом якої є підготовка висококваліфікованих спеціалістів, дипломи яких будуть визнані світовою науковою спільнотою. Це обумовлює новий підхід до виховання студентської молоді, яка змогла б розв'язувати як щоденні, так і масштабні завдання, що забезпечують не просто виживання, а прогрес нації.

Виховання такої особистості вимагає, перш за все, удосконалення патріотичного виховання, відродження духовності, формування гармонійно розвиненої особистості, залучення до вивчення історії культурних цінностей українського народу, історії рідного краю.

Досягти високого рівня професійної підготовки неможливо без інтеграції та співпраці навчального закладу з осередками культури, особливо зараз, коли національна освітня парадигма націлена на гуманітарне оновлення. І тут важливе місце відводиться музеям, що є ґрунтовною джерельною базою й науково-методичним складником навчально-виховного процесу.

Музейна педагогіка визнана як наукова дисципліна вченими всього світу (Й. Аве, Л. Белякова, Е. Бондаревська, М. Гнедовський, А. Кунтс, К. Пацвалл, Н. Рева, М. Юхневич, К. Фрізен, В. Хільгерс, Р. Якушек та ін.). Дослідженню ролі музейної педагогіки в процесі громадянського виховання молоді приділяли увагу такі учені, як М. Білавов, П. Бірюкова, Є. Гетьманська, Е. Корчагин, тощо. Істотна увага приділяється музейній

комунікації, яка розглядається як предмет дослідження музейної педагогіки (Л. Белякова, В. Глузінський, М. Гнедоський, Ю. Каграманов, Д. Камерои, Н. Никішин, Д. Портер, Ю. Родемер та ін.).

Аналіз існуючих наукових досліджень з даної проблеми дозволяє виділити музейну комунікацію як основу музейно-педагогічного процесу, проте його структура, зміст і методичне забезпечення ще не отримали належного висвітлення в теорії і практиці виховної роботи. Саме цей факт і визначив мету нашої роботи.

А. Бакушинським, Е. Вансловою, Л. Виготським, Ю. Корольовим та ін. глибоко і всебічно досліджені освітні можливості експозиції – основної форми музейної комунікації. Музейна експозиція транслює соціально значущу інформацію за допомогою «мови речей» і може робити вплив на формування громадянських та моральних якостей студентів. Проте питання освоєння цієї «мови» відвідувачами музею не отримали належної наукової розробки.

Загально визнано, що музей сприяє візуалізації освітньо-виховного процесу. Вітчизняні вчені А. Бойко, Е. Вансалова, И. Жвітіашвілі, О. Кокшайська, О. Платонов, Б. Столяров, Є. Спиридонова та ін. досліджують питання взаємодії музею і навчального закладу.

У той же час слід зазначити, що інтеграція музейних занять у навчальний процесі поки що носить одиничний характер і не знайшла належного віддзеркалення ні в науково-методичному, ні в практичному аспектах.

Тому *метою* статті стало розкриття освітнього й виховного потенціалу музею як одного з провідних інститутів формування громадянської свідомості студентської молоді; описання методичних засад використання музейної педагогіки в навчально-виховному процесі навчального закладу.

Оскільки сучасна молода людина нової формації, за визначенням, є діалогічною (а не монологічною), потрібно шукати нові форми спілкування, за яких робота з аудиторією відбувалася б більш ефективно, популяризувати нові технології в музейній освіті.

Тому варто переходити від одиничних і епізодичних контактів до створення багаторівневої системи музейної освіти, що дозволить долучити до музею і до його культури якомога більшу кількість студентів.

Кожна область багата культурними традиціями. На Луганщині, наприклад, діють літературний музей В. Даля, меморіальний музей Б. Грінченка, музей-квартира В. Титова, музей-кімната В. Сосюри, музей історії і культури Луганська, краєзнавчий музей та ін. Усе це має бути в колі зацікавлень наших словесників, істориків та інших викладачів.

Музейні експонати, пам'ятки історії та архітектури чудово допомагають пов'язати минуле і сучасність. Саме музейна педагогіка, тобто система пізнання, яка передбачає використання в навчальному процесі автентичних пам'яток, надає можливість пов'язати програмний

матеріал з конкретними матеріальними свідченнями минулого. Музейні предмети виступають як свідки реальності минувшини. У той же час вони є опорними сигналами певної інформації, таким чином розповідь про митця не є абстрактною. Програмний матеріал стає конкретнішим, зрозумілішим, ближчим і, що цінно, значно цікавішим для студентів.

На думку Л. Беляєвої, музейні уроки пропонують та передбачають практичне засвоєння культурної спадщини за допомогою дослідницької роботи.

Опановуючи досвід педагогів України, ми спробували застосувати потенціал музейної педагогіки у вивченні предметів української літератури та історії в коледжі.

Безперечно, музей – це храм історичної пам'яті, який зберігає часточки минулого, що допомагають нам відродити картини багатьох подій, поєднати минуле з сучасним, зберігаючи їх для майбутнього покоління. Велика Вітчизняна війна – це особлива сторінка нашої історії, яка не може зникнути з людської пам'яті. Тому саме знання з теми «Наш край в роки Великої Вітчизняної війни» найкраще провести в Луганському обласному краєзнавчому музеї, де зібрані реліквії Великої Вітчизняної війни. Експозиції музею дозволяють на конкретних прикладах показати різні види джерел та їх цінність як свідків історії. Це той випадок, коли краще один раз побачити, ніж сто раз почути.

В експозиційних залах, присвячених Великій Вітчизняній війні, представлено близько 900 оригінальних експонатів у вигляді вогнепальної і холодної зброї, радянських нагород і знаків, прапорів, плакатів, а також військового обмундирування, предметів побуту фронтовиків та мирного населення.

Із завмиранням серця слухають студенти розповідь про жахливу добу нацистської окупації Ворошиловградської області, яка тривала до вересня 1943 року. До уваги студентів представлена діорама «Партизанська землянка» з оригінальними предметами побуту, документами партизанського загону Я. Сиворонова. Зрозуміло, що значний обсяг наочності покращує сприйняття інформації, а хвилююче слово свідка цих подій пробуджує патріотичні почуття.

Подібні заняття можна проводити в музеях і з інших тем. Наприклад: «Громадянська війна», «Культура 20-30 років», «Розстріляне відродження» та інші. Такі заняття побудовані на розумінні, що музей стає не засобом розширення культурних обріїв сучасного життя, а набуває значення інституції, що регулює процеси спілкування. Це важливо з позиції засвоєння цінностей минулого, оживлення історії та стимулювання інтересу до вивчення власної спадщини.

Для кращого оволодіння студентами матеріалу з української літератури корисно ближче познайомити їх з колекціями літературних музеїв Луганщини. Завдяки екскурсіям до літературних музеїв поглиблюється вивчення як окремих програмних творів, так і творчість письменника в цілому. Як приклад, пропонуємо заняття «Література

рідного краю. Б. Грінченко» в Меморіальному музеї Б. Грінченка, що знаходиться в селі Олексіївці Перевальського району Луганської області.

Це про нього сучасники говорили, що він «більше працював, ніж жив». Перш ніж ознайомитись з експозиціями музею, студенти з цікавістю слухають розповідь про історію створення цього музею.

У 1988 р. за ініціативою групи інтелігенції Луганщини (Г. Довнар, М. Ночовний, М. Чернявський, Ю. Єненко) та рішенням сесії Михайлівської селищної Ради до 125-річчя від дня народження видатного діяча української культури була відкрита музейна кімната Б. Грінченка. Багато матеріалу для музейної кімнати передав заслужений вчитель Б. Пастух. 28 листопада 1988 р. урочисто відкрито музейну кімнату та пам'ятник Б. Грінченку (перший і єдиний в Україні). Автор пам'ятника – луганський скульптор Іван Михайлович Чумак.

Далі студенти з цікавістю розглядають мистецьки виконані графічні малюнки, фотографії та ксерокопії документів, які розповідають про родину меценатів Алчевських.

Детально з життям і творчістю Б. Грінченка знайомлять експонати зали «Промінь добра». «Якщо не я, то хто ж інший?» – ось провідна спонукка всеохоплюючого відчуття обов'язку перед рідним краєм та його культурою, що повсякчас спрямовувала письменника.

У вітрині – графічний портрет матері, ксерокопії фотографій будинку на хуторі Кути, де провів своє дитинство маленький Борис, види Харкова того часу, коли він навчався в середній школі. Саме тут відкрився перед ним світ книг, які стали його найкращими друзями і порадниками.

За період роботи в Олексіївці Борисом Дмитровичем було написано близько 200 творів різних за жанрами: оповідання «Каторжна», «Олеся», «Грицько», «Кавуни», «Панько», «Украла», повість «Сонячний промінь», багато віршів, байок.

Слід зазначити, що студенти були в захваті від того, що вони розуміють про що йдеться в розповіді екскурсовода. Вони ставлять доречні запитання, спираючись на власні знання, намагаються доповнити його розповідь. Так, використовуючи матеріал, отриманий в літературному музеї В. Даля, студенти узагальнили, що на теренах нашого краю перетнулись дві долі: укладача першого словника російської мови та укладача першого словника української мови. В 1863 р. вийшов з друку «Толковый словарь живого великорусского языка» В. Даля, цього ж року народився Б. Грінченко – укладач «Словника української мови».

Етнічний українець на початку ХХ ст. створив словник рідної мови, здійснивши заповітну мрію В. Даля, який був зачарований красою української мови. Студенти поділилися знаннями про те, що перше видання «Словника української мови» у чотирьох томах вийшло в Києві у 1907-1909 роках. Словник містить понад 68 тисяч реєстрових слів з перекладом або тлумаченням їх російською мовою. У ньому

представлена лексика літературної мови XIX століття, фольклору, більшості українських діалектів. Словник насичений багатим і часто унікальним ілюстрованим матеріалом.

Заняття в музеї наочно продемонстрували студентам, що життєвий шлях Бориса Дмитровича був тернистим – це був шлях праці, здобування знань, поширення освіти в народні маси. Таким шляхом простував письменник, намагаючись пробитись крізь темряву ночі, що нависла над рідним краєм.

Отже, упроваджуючи в педагогічну практику музейно-освітні програми, важливо зазначити, що екскурсії до літературно-меморіальних, історико-краєзнавчих, художніх музеїв, збагачують студентство духовно, розширюють їх світогляд, сприяють глибшому розумінню ними зв'язку художньої літератури з життям і є логічним продовженням розмови про життєвий і творчий шлях митця, розпочатої в аудиторії.

Важливо відзначити, що головним джерелом інформації для студентів у музеї є інформація музейного співробітника, який розповідаючи студентам про особливості тієї чи іншої події, музейної пам'ятки, реліквії, стимулює студентів до активного включення в процес комунікативної взаємодії. Паралельно відбувається контроль, оцінка та корекція знань студентів, що унеможлиблює будь-який тиск на них – усе базується на бажанні пізнати нове, відкрити для себе частинку музею, зазирнути в духовну скарбницю нашого минулого.

Звичайно, важливим є аналіз кожного заходу, що відбувається в музеї, виконання домашнього завдання, написання творів, відгуків, заліково-творчих робіт, рефератів за обраною тематикою, що дає можливість охопити декілька музеїв.

Експонати музеїв наближають студентів до творчості письменника та історичних подій, «оживляють» історію і це дуже важливо, адже ставлення до минулого завжди народжує майбутнє. Ми переконані, що саме заняття, проведені в музеях, надихають студентів на творчість. Ось творча робота студентки Юлії Сулейманової, написана після відвідування музею:

Пам'яті Бориса Грінченка

На Харківщині, якось взимку весь світ отримав божий дар –
Борис Грінченко народився – на хуторі Вільховий Яр.
Серед збіднілого дворянства малюк допитливий зростав,
Самоосвітою займався та безліч дисциплін вивчав.
Саме тоді малий Грінченко народну мову полюбив.
Сам українську став вивчати, хоч батько і заборонив.
З дитинства відрізнявся хистом до слова, віршики складав.
Борис Грінченко з шести рочків свої «журнали» видавав.
Хлопчаина здібний у сім років вподобав Байрона, Гюго,
Пізніше волелюб Шевченко серйозно захопив його.
Навчався він в реальній школі, та учня вигнали тому,
Що у свої шістнадцять років юнак потрапив у тюрму.

Відправили за ґрати хлопця, бо він читав не те, що слід.
Читав позацензурні твори про те, який насправді світ.
В тюрмі юнак подорослішав і світобачення змінив.
В поеті дух революційний, народний голос говорив.
Але коли його звільнили, він вчителем народним став.
Грінченко у селянській школі науки різні викладав.
Став педагогом, щоб свідомість роздмухати в усіх серцях.
Почався так його недовгий тернистий та величний шлях.

Отже, наш педагогічний досвід свідчить про те, що екскурсії в музеї містять великі потенційні можливості для всебічного розвитку студентів. Заняття, проведені в музеях, ґрунтуються на засадах особистісно зорієнтованого й розвивального навчання. Це сприяє ефективному засвоєнню студентами культурно мистецької спадщини у процесі їх залучення до сфери художнього бачення світу, виховує національну свідомість, стимулює зацікавленість видатними особистостями та творчими постатями всеукраїнського та світового значення; формує відчуття гордості за рідний край, Батьківщину. Ми вважаємо, що музейна педагогіка буде високоефективним виховним засобом у тому випадку, якщо вона буде поєднуватися з традиційними формами навчання – лекціями і практичними заняттями, орієнтованими на вивчення історії вітчизняної культури в органічному зв'язку з історією культури Луганщини.

Варто залучати студентів до науково-пошукової діяльності, роботи в творчих групах, підготовки навчально-просвітницьких заходів у музейному середовищі, навчально-наукових публікацій і виступів на студентських конференціях. У подальшому вважаємо за доцільне створення музеїв Великої Вітчизняної війни та краєзнавства в навчальному закладі на основі збору експонатів та визначення й обґрунтування їх виховуючого змісту.

Список використаної літератури

1. Белякова Л. М. Музейная педагогика: новый взгляд на образование / Л. М. Белякова // Дополнительное образование и воспитание. – 2006. – №5. – С. 17 – 21. **2. Белякова Л. М.** Новые образовательные технологии в музейной коммуникации / Л. М. Белякова // Дополнительное образование и воспитание. – 2007. – №7. – С. 25 – 30. **3. Белякова Л. М.** Уроки в музее / Л. М. Белякова // Школьные технологии. – 2006. – №5. – С. 139 – 140. **4. Гетманская Е. В.** Воспитание музейной культуры учащихся (на примере литературных экспозиций) / Е. В. Гетманская // Дополнительное образование и воспитание. – 2007. – №1. – С. 21 – 24. **5. Иванова Г.** Музейная педагогика / Г. Иванова // История: газ. издательского дома «Первое сентября». – 2005. – №6. – С. 46 – 47. **6. Музейна абетка літературної Луганщини.** – Луганськ, 2004. – 24 с. **7. Нагорский Н. В.** Музейная

педагогика и музейно педагогическое пространство / Н. В. Нагорский // Педагогика. – 2005. – №5. – С. 3 – 12. **8. Чумалова Т.** Музейная педагогика сегодня / Т. Чумалова // Искусство: прил. к газ. «Первое сентября». – 2003. – №8. – С. 14.

Сінченко Л. І., Антонова В. М. Використання музейної педагогіки в навчально-виховному процесі

У статті досліджено питання розвитку музейної педагогіки як наукової дисципліни, зазначені її головні освітні функції, запропоновані можливі форми і методи використання музейних джерел Луганщини в навчально-виховному процесі коледжу, зокрема на заняттях літератури, історії та позааудиторній роботі. Заняття, проведені в музеях, ґрунтуються на засадах особистісно зорієнтованого й розвивального навчання. Це сприяє ефективному засвоєнню студентами культурно-мистецької спадщини, стимулює зацікавленість видатними особистостями та творчими постатями всеукраїнського та світового значення.

Ключові слова: музейна педагогіка, співпраця, культурна спадщина, експонати.

Синченко Л. И., Антонова В. Н. Использование музейной педагогики в учебно-воспитательном процессе

В статье исследован вопрос развития музейной педагогики как научной дисциплины, определены её главные функции, предложены возможные формы и методы использования музейных источников Луганщины в учебно-воспитательном процессе колледжа, в частности на занятиях литературы, истории и внеаудиторной работе. Занятия, проводимые в музеях, строятся на принципах лично-ориентированного и развивающего обучения. Это способствует эффективному усвоению студентами культурного наследия, стимулирует заинтересованность выдающимися творческими личностями всеукраинского и мирового значения.

Ключевые слова: музейная педагогика, сотрудничество, культурное наследие, экспонаты.

Sinchenko L. I., Antonova V. M. Application of Museum Pedagogy in the Educational Process

The article deals with the development of museum education as a branch of science its major educational functions are defined. The authors suggest how museum exhibits of Lugansk region can be used in the educational process, in particular, at the literature, history lessons and also in the extracurricular work. Trips to museums with large potential for all-round development of students. Classes are conducted in museums, based on the principles of person centered and developmental education. It promotes effective digestion cultural artistic heritage during their involvement in the

sphere of artistic vision of the world, raising national awareness, stimulate interest outstanding personalities and creative figures of national and global significance, forming a sense of pride in their native land , home. That is why the museum education is highly educational tool in the event that it is combined with traditional forms of learning – lectures and workshops focused on the study of the history of national culture in an organic connection with the cultural history of Lugansk region. Besides introducing the teaching practice of museum education programs, it is important to note that trips to literary memorial , historical lore, art museums, enrich students spiritually, expand their horizons, contribute to a deeper understanding of the relation of literature to life and is logical continuation of the talk about the life and career of the artist started in the classroom. It is important to note that the main source of information for students in the museum is a museum employee information that telling students about the specifics of a particular event, museums monuments, relics, encourages students to actively included in the process of communicative interaction.

Key words: museum pedagogy, cooperation, cultural heritage, exhibits.

Стаття надійшла до редакції 15.01.2014 р.

Прийнято до друку 28.03.2014 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Караман О. Л.

УДК 378.091.322

О. Ю. Фісенко

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Важливе значення у процесі навчання у ВНЗ є зв'язок аудиторних і позааудиторних занять, який урізноманітнюється різними формами їх проведення. В аудиторній роботі пріоритет надається таким формам проведення: лекціям, семінарським, практичним і лабораторним заняттям, консультаціям. З ряду об'єктивних і суб'єктивних обставин значення позааудиторних занять, на жаль, недооцінюється, внаслідок чого її організація, керівництво і контроль пов'язані з певними труднощами.

Відповідно до умов Болонської декларації в процесі навчання зменшується частка прямого інформування студента й розширюється застосування інтерактивних форм роботи студента під керівництвом викладача. Повноцінна самостійна робота студента в лабораторіях, читальних залах, участь у наукових дослідженнях формує сучасного фахівця, здатного практично застосовувати осмислену інформацію.